

PARELDUIKEN IN SCHOTLAND

Hoewel het mij reeds enige tijd bekend was dat in Schotland (als enige en laatste land in Europa) nog aan parelvisserij wordt gedaan, maakte ik eerst in de maand april van dit jaar persoonlijk kennis met een Schotse pêcheur des perles en met zijn jachtgronden. Misschien had ik "visgronden" moeten zeggen, ofschoon de leverancier geen vis is, maar wel een zoetwaterdier: de aan onze grotere zoetwatermosselen verwante rivierparelmossel (Margaritana margaritifera).

Toevallig werd ik aan dit bezoek herinnerd doordat een bevriende relatie mij uit Schotland zojuist een knipsel stuurde uit de "Scottish Daily Express" van 11 mei 1964 dat op een typisch journalistieke wijze ("The Treasure Hidden in Mud") de officiële opening van het parelduikseizoen 1964 in Schotland aankondigde. Dit is klinklare onzin, want niet alleen is er geen van overheidswege vastgesteld seizoen, maar ook het bericht van de schrijver, dat er tegenwoordig nog maar één beroepsparelvisser zou bestaan, een zekere Bill Abernethy van het plaatsje Coupar Angus, is ongegrond. De "opening" van het seizoen zou bestaan uit de eerste tocht, na de winterrust, van deze, als "last full-time pearl fisher" aangeduide persoon. Ik heb zelf echter in het stadje Perth een oude Schot ontmoet die nog geregeld in de rivier de Tay op margaritifera jacht maakt, maar niet Abernethy, doch Thompson heet! Overigens zegt het Schotse blad zelf: "So far as the pearl-fishers are concerned, there is no official closed season" en dit is volkomen juist, omdat men de mossels in feite het hele jaar door kan vinden en er geen overheidsbemoeiing is inzake de vangst (c.q. de bescherming) van de riviermossels. Het is echter geen sinecure gedurende het barre seizoen in het water van een zelfs 's zomers nog ijskoude "burn" te waden en te wroeten, zodat men doorgaans eerst in mei, als het wat warmer is, met de vangst begint. Daar komt dan nog bij dat ook de mossels bij warmer weer actiever worden en dan gemakkelijker (door het waarnemen van de in- en uitstromingsopeningen, die de plaats van de totaal ingegraven mossels verraden) zijn op te sporen. In september of oktober worden de omstandigheden ongunstiger en staakt men de vangst.

Volgens de journalist doet de heer Abernethy erg geheimzinnig en probeert hij nieuwe bedden te vinden "in some secret Highland burn that amateurs had not plundered". Mijn zegsman John Thompson deed allesbehalve mysterieus en gaf niet alleen op al mijn vragen zeer duidelijke en openhartige antwoorden, maar wees mij zelfs in de rivier de Tay de plaatsen aan waar hij geregeld op de parelmossels vist. Deze plaatsen waren in letterlijke zin onder de rook van Perth gelegen en niet in een vergeten hoekje van de Schotse Hooglanden. Er staan trouwens nog andere aperte onjuistheden in het reeds herhaaldelijk geciteerde kranteartikel, vermoedelijk omdat de schrijver over mollusken in het algemeen en over de levenswijze van de Europese rivierparelmossel in het bijzonder, kennelijk bar slecht is ingelicht. Een zin als: "The Scots pearl must remain a hard-won treasure from muddy mussel beds" doet het literair gesproken, heel aardig, maar het is toch wel jammer dat onze margaritifera zich uitsluitend ophoudt in de kristalheldere, snelstromende, burns en rivieren die nergens modderig zijn, weliswaar in bedden, maar in bedden van vrij grof grind, steengruis en kiezelstenen zoals mijn eigen zegsman mij vertelde. Wat ik op de oever van de Tay staande, daarvan kon zien, bevestigde dit volkomen. Andere interessante feiten uit het bewuste artikelje in de Schotse courant geef ik daarom onder voorbehoud.

Men beweert dat er vroeger fortuinen zijn verdiend met het verzamelen van rivierparels. Alleen al tussen de jaren 1761 en 1764 zou uit de Schotse rivier en voor een waarde van £ 10.000 (toenmalige nominale waarde of huidige koopwaarde ??) aan parels opgehaald zijn. Overigens zullen dit wel topjaren zijn geweest. Volgens zeggen zou daarna overbevissing door amateurs de beste parelbedden uitgeput hebben. Persoonlijk ben ik hiervan echter nog niet geheel overtuigd, omdat watervervuiling naar mijn gevoel een veel schadelijker factor kan zijn geweest (en uiteraard nog kan zijn).

Het handjevol parelvisser van tegenwoordig speelt geloof ik geen rol van betekenis meer, maar desondanks blijven de mossels in aantal achteruit gaan. Ondanks de geringe bevissing zijn de vangsten dan ook bepaald niet lonend en de meer waardevolle ("zuivere" parels) over het algemeen klein van stuk. Een juweliersfirma in Perth schijnt bijna de gehele produktie op te kopen maar doet er desondanks nog jaren over alvorens een enigszins redelijk halssnoer van gescrteerde rivierparels van, zeg £ 1500 "bijeengespaard" is. De parels zijn mijns inziens niet te onderscheiden van die welke uit de in tropische zeeën opgeviste pareloesters gewonnen worden en de prijzen zullen daarom, bij gelijke kwaliteit beoordeeld naar kleur, zuiverheid en gaafheid van vorm, wel zowat op hetzelfde niveau liggen. De grootste rivierparel die ik gezien heb was ca 7 mm in diameter, maar dat was een miskleurig, waardeloos exemplaar van een doffe, vuilrose kleur. De hoogste prijs, in de laatste tijd voor een enkele rivierparel betaald, zou ca £ 70 bedragen hebben, maar gewoonlijk brengen de verhandelbare parels per stuk niet meer op dan £ 1 tot £ 2. De

meeste bezitters van rivierparels of van sieraden waarin Schotse parels verwerkt zijn, hebben deze gekocht vanwege de curiositeit of om sentimentele redenen. Evenals het gemeentebestuur van Perth, toen Koningin Elizabeth enkele jaren geleden een nieuwe brug over de Tay officieel had geopend, haar als aandenken aan deze plechtigheid een broche ten geschenke aanbood waarin parels waren gevat uit dezelfde Tay. Een zuiver rivierpareltje, door Thompson opgevist, dat ik voor mijn vrouw meebracht, stelde zij bijzonder op prijs ook alweer vanwege de herkomst - zij is namelijk evenals deze parel van Schotse origine !

Thompson vertelde mij, dat het opsporen van deze parelmossels, die gewoonlijk op een diepte tussen 0,75 m en 1,50 m voorkomen, het beste gaat bij rustig zonnig weer. Met een bootje laat men zich over de bedding afdrijven en zoekt de bodem af met behulp van een emmertje met glazen bodem. Zo nodig (en op onbevaarbare plaatsen) gaat men te water (met lieslaarzen uiteraard). Wanneer de ademopening van een tussen het steengruis ingegraven mossel waargenomen is, wordt de mossel met de hand of in dieper water met de haak of krabber uit het gruisbed gelicht en, gewoonlijk met behulp van een netje tegen het wegspoelen in het snelstromende water, opgehaald. Ervaren parelvisseren zien aan de ongeopende schelp vaak al wel of er een parel in zou kunnen zitten. De parelhoudende mossels zijn of misvormd (alsof zij in de knel gezeten hebben) of zij vertonen op een der schelpkleppen een duidelijke, uitstekende, fijne richel, die met de (schijnbare) verplaatsingsrichting van de parel in de mantel van de groeiende mossel correspondeert.

Wij zagen van de oever nogal wat lege schalen tussen de stenen van de rivierbodem en na enig gescharrel gelukte het mij een "doosje" ongeschonden op het droge te krijgen. Ik hoop later de oude Thompson nog eens op een "duiktocht" te mogen vergezellen, niet vanwege de goudkoorts, maar ten einde deze fraaie mossel in zijn natuurlijke milieu te kunnen observeren.

A.D.J. Meeuse.